

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAČAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 32.—, POLUGOD. K 16.—, ČETVRTGOD
K 8.— POJEDINI BR. 1 K. IZLAZI TRI PUT MJESECNO.

Riječi omladini.

Omladinci, želim vam najdragocjenije: pun osjećaj mladosti!

Što vas je okupilo na zajedničko vijećanje? Zar nije to bila bolno silna čežnja, da svoje riječi i riječi, koje vam daju, iskupite činom? Zar nije bila bol, koja potresa dubinama duše i vapi za izbavljenjem iz raskidanosti u jednovitost, iz relativnosti u apsolutnost, iz uvjetnosti u bezuvjetnost? Zar nije prasilna snaga proljetnoga bivanja u vama, koja budi iz zimnoga skrućenoga mira sjemenje drevnih koljena u svetome bolnome radjanju? Zar vam nije, kao da vam se rastvara duša, da uhvati sunčane zrake medju svoje latice i da vam dašak novog radjanja raspe pelud u nju?

*

Koliko li ste obećanje nama, omladinci! Koliko je obećanje u Vama! Koliko li mora da je svijest odgovornosti u vama, kad znate: Naš mladi život stoji do mlađih života! Do mlađih fizičkih sile jednako kao i do mlađih duša, koje ljubomorno čuvaju svoju mladost; do muskula mlađih jednako kao i do mlađih krila.

A vi, omladinci, osjećate, da su u vama tek obećanja i uzbudjeni ste krećući na put, koji vodi do ispunjenja. Vi mislite: samo o tome, kako dugo i kako daleko taj put vodi ravno u pravcu kompasa vaših duša, zavisi, kako daleko će ići s vama vaša mladost. Vi držete od pomisli na kompromise; svet je to drhtaj duše u njemu je strah počitanje pred veličanstvom mlađosti duše, o kojoj zavisi mlađost duše vašega naroda; u njemu je strah pred najvećim gubitkom, koji vas može zadesiti.

*

Postaviste dobne granice omladinstu rekvavi: dovre seže mlađost. A ja evo vjerujem, braćo, u vas, i zato ne vjerujem vašoj dobnoj granici. Ovu vam je dobnu granicu diktovalo nepovjerenje u starije. Ja to nepovjerenje uzimam zalogom, da vjerujete u se, u svoja obećanja, u svoj ravn put. Život će vam jedared i onako staviti na put grebene, koje će morati obilaziti pa skrenuti s ravn puta; ali vi će po svome kompasu da se vratite na svoj put. Ja vjerujem u vas, jer vjerujem, da vjerujete u svoju vjeru!

I dadoste sebi programe. A ja bih volio, da ste sebi dali ciljeve i puteve. Ali kad izbliza gledam vaše programe, vidim, da to i nije drugo nego traženje cilja i puta. Je li to zato, omladinci, jer vas gledam očima ljubavi, koja me s vama veže i koja možda — to je moja nada i moja bojazan — ne će dati, da i ja vidim odjednom dobnu granicu izmedju starih i mlađih? Ili je zato, jer više no u vaše programe vjerujem u mlađost vaših duša i mlađost vaše volje? Ili je jedno i drugo zajedno?

Gdje je volja, tu je i put . . .

*

Najprije ste osjećali, onda ste i spoznali, da ste drukčiji i drukčiji morate da budete od omladinaca drugih naroda. Znate, da su psihički i fizički uslovi naše narodnosti drukčiji no u drugih narodnosti. Vi težite za teritorijem, od kojega ćete duševno ozdraviti. Vi treba da se borite zato, da se sitna ironija, kojom vas susreće današnji svijet, osjećajući se u svojoj preuzetnosti boljim od vašega naroda, obrati u poštivanje sutrašnjega svijeta. Vaša duša vuče loz u orijenta i teži za orijentskom svojom domajom. Vi ćete podsjetiti svijet, da je orijent dao svijetu vaše velike obrazivače duha i duša: prorcke, psalme, Hioba; vašu bujnu i strasnu ljepotu srca: Šir-Haširim; vašu etiku, vašu socijalnu pravednost, za koju se svijet bori u strašnom krvarenju tjelesa i duša, da dospije na koncu konaca na metu, koja je nama bila početkom i koja će nam biti novim početkom. Do vas stoji, da umukne ironiju pred našim orientalstvom. Po vama, po pomladjenoj starosti našega naroda, koji je prošao i svojim mukama iskupio svu sramotu, sve varvarstvo Evrope, moglo bi jednom doći novo izbavljenje okcidenta po orijentu: izbavljenje višega znanja i više civilizacije višom etikom.

A u prvome redu, vi hoćete da živate svojim životom. Odvratnost od parazitstva navraća korijenje vaših duša u rođeno tlo. To korijenje seže tisuće godina unatrag; ono će zasegnuti i iz galata u Palestino. Ukorijenivši se u zemlju, koja će radom opet biti vaša, stvorit će iz vas ono, za čim težite: harmonijskoga židovskoga čovjeka.

*

I da vam se sve to ispunji, omladinci; želim vam najdragocjenije: pun osjećaj vaše mlađosti!

Dr. Aleksandar Licht.

Kolonizacija Palestine u sadašnjosti i budućnosti.

Najvažnije pitanje, kojim se sada mora baviti cijonistička svjetska organizacija je organizovanje velike kolonizacijske u Palestine. Biće zadaća budućeg svjetskog kongresa sviju Jevreja u Palestini, koji će po svoj prilici biti sazvan u proljeću god 1920., da stvori konstituant i vladu nove države, da izradi plan velike sistematske kolonizacije, napokon da se obrati na Jevreje čitavog svijeta za narodni zajam, koji će biti prvi najmužniji kapital za kolonizatorske predrađnje. Pitanje kolonizacije kao mjerilo budućeg rada sadržava u sebi pitanja prometa, radnika i kredita.

Već kod ovih prvih misli o budućnosti Palestine vidi se, kako je nužno poznavanje Palestine. Ta činjenica mora potaknuti naše mlađe ljude, da se odluče za studij agronomije, geologije i arheologije. Što do sada znamo o Palestini, nepotpuno je i treba s velikom opreznošću o tome razmisljati. Izvještaji Ike i cijonističkog palestinskog ureda bave se većinom samo jvrejskim kolonijama, dok njemački i engleski putopisci ističu jednostrano gotovo isključivo ekonomsku stranu čitavog problema. Potrebno je dakle za jvrejsko kolonizovanje Palestine svestrano kulturno poznavanje palestinskog tla, njegove produktivne snage, njegove mogućnosti prehranjivanja i njegovih klimatskih prilika za razvoj života ljudi, biljaka i životinja.

Najprimitivnija su pitanja: broj stanovnika, koji može živjeti u Palestini, približna svota troškova, načini i tipovi naseljivanja, izbor ljudskog materijala i principi kolonizacije. Preduvjeti, koji se sami po sebi razumiju (i koji su u svjet. mirovnom spisu zagarantovani), su slobodno useljivanje, neograničeno pravo kolonizovanja i nacionalna autonomija u novoj Palestini.

Pošto su pravni preduvjeti tako reći već fait accompli, promotrimo redom spomenuta pitanja gospodarstveno-industrijalne kolonizacije (kulturnom kolonizaci-

jom Palestine u užem smislu baviće se zadnji članak ovoga ciklusa).

Danas je gotovo suvišno pitanje, da li su Jevreji uopće sposobni za poljodjelski rad. Istraživanja zadnjih godina u dijaspori dokazaše, da su se i pored najvećeg političkog i ekonomskog pritiska Jevreji u mnogim zemljama bavili poljodjelstvom; tako u južnoj Rusiji, u Poljskoj, Galiciji, Rumuniji, Kanadi, Argentini i sjevernoj Americi, svakako u manjem broju. U Palestini samoj pokazaše pioniri zadnjih decenija istu sposobnost. Danas imade u Palestini (po izvještajima učenjaka Davisa Trietscha) četrdeset i pet jevrejskih kolonija, koje zajedno obrađuju 50.000 ha zemlje. Imaju sela sa 3000, a u svemu 12.000 jevrejskih seljaka.

Nadalje je poznata predrasuda, da je Palestine nepriladna za naseljivanje jevrejskih masa, jer da je zemlja malena za mnoge ljude, da je pusta i nezdrava, pa da ne može prehraniti više od nekoliko hiljada ljudi. Nejvrejski svjetski statističar i ekonom Ballod bavio se podrobno tim pitanjima; on je valjanim i neokorivim brojkama dokazao, da Palestine može prehraniti šest milijuna stanovnika, da se modernim tehničkim sredstvima može najmanje $\frac{1}{4}$ čitavog zemljišta (830.000 ha) učiniti plodnim, da se ostali dio može upotrebiti kao pašnjak; perdi povrće, voće mogli bi kolonisti gojiti kao sporedne grane gospodarstva. S Ballodom se u jezgru slažu poznavaci Palestine Davis Trietsch i Curt Nawratzki, i ako ga u mnogome ispravljaju i nadopunjaju. U glavnom dokazuju svi, da je Palestine zemlja, koja može prehraniti milijune stanovnika, da ima u samoj zemlji produktivnih mogućnosti, da ostale potrebe može sebi nabaviti izmjenom za svoje suvišne proekte, napokon da je uslijed svoga geološkog karaktera i različitih klimatskih prilika prikladna za gojenje svakovrsnih kulturnih biljaka.

Zatim postoji bojazan kod neupućenih, da će se u Palestini razviti osobito industrija, a industrijska produkcija da će stvoriti na novo ugnjetavan industrijski proletarijat. Ta je bojazan potpuno bezrazložna. Već po svojoj geografiji je Palestine gotovo isključivo agrarna zemlja. U nizinama Judeje je tlo zgodno osobito za poljodjelstvo; na brdinama ima pašnjaka i uspjeva govedarstvo; sve kulturne biljke, koje ne trebaju vlažnog tla (kao što su vinova loza, maslina, badem) sade se s uspjehom; biljke sredozemnog područja (limuni, narandže, smokve) uspijevaju izvrsno; duboka nizina Jordana sa svojom tropskom klimom najbolje je tlo za banane, datulje, indigo, šećernu trstiku, lan itd. — Osim toga su najznačajniji agronomi i ekonomi uvjereni, da je ratarstvo korišten i stablo drveta, dok su industrija, trgovina i promet samo njegove grane. Gradski stanovnici mogu živjeti jedino od suviška hrane, što je seljak donosi na trg: gradanski i čitav izvanseoski život zavisi o suvišnim zemaljskim plodovima. Osobito vrijedi to za narod, koji na novo sebi stvara državu. Ovakav narod treba ponajprije seljake, prema tome se u takovoj državi, koja se stvara, ne mogu razviti tip industrijalnog europskog, američkog (bolje reći kapitalističkog) fabrikanta i industrijskog proletarijata. Kod stvaranja Palestine, kako s razloga ekonomije, tako i sa

etičkog stanovišta narodne kulture, vrijedi zakon, da je tim viša materijalna i duševna kultura, što je agrarni temelj jači, što je seljački stalež zdraviji. Radj toga zamišljaju sebi naši najbolji ljudi Palestine manje industrijskom zemljom. Eksportna industrija će biti malo razvijena, a i cva će biti zadružarski organizovana, pa neće moći pojedinci kapitalističkim izrabljivanjem odrediti smjer i cijene prometa i trgovine. Naprotiv će se najveći dio tvorevina potrošiti u samoj zemlji tako, da će Palestine sve manje biti zavisna o hirovima i klimatskim nesigurnostima svjetske burze, a valuta državnog novca ne će neprestano balansirati i u nestalnosti svojoj stvarati ekonomske i socijalne krize. — Dobar poznavalac Palestine Curt Nawratzki priča o svojim iskustvima u Palestine za vrijeme rata i tvrdi, da moraju u novoj zemlji nastati ratarske kolonije, koje se mogu sasvim samostalno uzdržati, da kle takve, koje nijesu zavisne od importa, koje se mogu same opskrbiti, a ujedno od svoga suviška dati gradovima. Tako su kolonije u Judeji najjače osjetile rat, jer su to naselja s plantažama, pa prema tome u pogledu živežnih namirnica ovisne od uvoza; Galileja je naprotiv zemlja poljodjelstva, vrtlarstva i govedarstva, pa njezine kolonije moguće prebroditi svaku kriju. — Ali kako je već jednom rečeno: industrijalizam, kojega smo užasne posljedice doživjeli za rata, ne smije se u Palestine razviti ni iz narodno-kulturnih razloga. Namjera je modernog jevrejskog pokreta, da uzdrži po pleimenu, religiji, kulturi i osjećanju jedinstveno jevrejstvo, i da se cjelokupni jevrejski narod naseljivanjem vlastite zemlje nesmetano i svestrano razvije. — Jasno je, da samo čisto jevrejstvo može udariti temelj budućoj jevrejskoj državi; istom jevrejstvu je temelj zdrav seljački stalež; prema tome nemam jevrejske Palestine bez jevrejskih seljaka.

Preostaje još, da se pošte ukorijenjena predrasuda, da je kapital za kolonizaciju u Palestine veoma velik, pa da cijonistička organizacija neće moći stvoriti. Ni to ne stoji. Danas je cijonistička organizacija pred čitavim svijetom (znači od finansijskih i diplomatskih ličnosti svih civilizovanih država) priznata juridičkom i moralnom zastupnicom prave jezgre jevrejskog naroda. Cijonistički vode priznati su (do konstituante) provizornom vladom buduće države; ta vlasta posjeduje već sada veliki finansijski kredit, koji će porasti, kad organizovan jevrejski narod буде sam izabrao svoje zastupnike i kada velike mase jevrejske svojim radom stvore kreditnu bazu. Imaju osim toga i konkretnog imetka u palestinskom fondu: jevrejske kolonije u Palestine, tlo narodnog fonda stvaraju sigurno jamstvo; dohoci narodnog fonda iznašali su g. 1918. nekih 3 milijuna franaka. Jevrejska kolonijalna banka je znatno povisila svoju temeljnu glavnici, jer je gotovo čitavu trgovinu za vrijeme rata imala u svojim rukama. (To ne znači, da je ta banka za vrijeme rata gulila narod, nego je ujezin promet bio velik, jer je engleska vlast ovoj banci isključivo povjerila čitav posao opskrbe zemlje. Prema tome je jevrejska banka još za vrijeme rata uživala ugled jedne državne jevrejske banke, pa je mo-

gla izdati papirni novac, koji je u čitavoj Palestini bio primljen, jer je imao sigurno pokriće). — Kako Curt Nawratzki računa, trebaće u prvo vrijeme za naseljenje od 300.000 porodica ($1\frac{1}{2}$ milij. ljudi) nekih 2 milijarda franaka. Jakob Oettinger i D. Trietsch drže, da treba još manje. Kako već bilo, glavno je, da ta svota nije tako ogromna, a da je ne bi mogli stvoriti: uzeće nova uprava novac od novčanih zavoda i privatnih ljudi u zajam, ili će se budući palestinski kongres obratiti na čitav jevrejski narod i raspisati na rodni zajam, kojemu će dividenda biti osigurana.

Poslije ovog dugog (sigurno ne suvišnog) uvida prelazim na glavno i temeljno pitanje palestinske kolonizacije u sadašnjosti i budućnosti: način i metode kolonizovanja.

Istorijski ljudskog zajedničkog života pokazuje različite vrste ljudskih naselja na zemlji: bilo je, pa je odrasla omladina ostavljala stara obitavališta, jer je nestalo prostora, hrane i žena, pa je silom osvajala druga mjesta i stvarala novo naselje; često je više poznatih porodica stvorilo sebi novo selo; dogadalo se, pa su zanatile i obrtnici naselili jedno mjesto, jer je bilo zgodno za promet; bilo je i industrijskih naselja. Različiti su razlozi i motivi, koji potiču ljudi na zajedničku životnu zajednicu i naseljivanje zemljišnih predjela; vežu se ljudi po srodnosti težnje, po krvi, pozivu, materijalnom interesu, po narodnoj, kulturnoj blizini. — Promotrimo dvije značajne vrste zajedničkog ljudskog života: staru jugoslavensku »zadrugu« i ruski »mir«. Jugoslavenska zadruga je temeljila se na porodičnoj krvenoj vezi. U jednoj zadruzi živjele su tri, rijetko četiri generacije istog krvnog klijena, tako da je bilo u velikoj porodici do sedamdesetero čeljadi. Starješina, domaćin (najstariji član u kući) i domaćica imali su neograničenu despotsku vlast u kući poput pater familias u Rimljana i oca u patrijarhalnoj jevrejskoj porodici. Patrijarhalizam jugoslavenske zadruge je potpuno onemogućio slobodan razvoj zadružara. Ekonomski se zadružna rentirala, ali je njen kulturni nivo bio nizak, ako se već oni običaji i navike, pjesme i društvenost, zapovijedanje i pokoravanje ne nazovu kulturom. Zadružna nije mogla uzdržati udarca modernog doba radi svoje primativnosti i napetosti; čim se pojedinim zadružarima pružila mogućnost, da se oslobođe zadružarskih spona, otišli su u gradove i tvornice, jer nijesu svom svojem voljom i snagom bili vezani uz zadružu. — Ruski »mir« je tip pokrkomunističke općine i bazira na jednakosti: čitav posjed priпадa općini, a svaka duša u selu ima pravo na jednak komad zemljišta. Poslije nekoliko godina poduzima se novo dijeljenje zemljišta; to se uvjek ponavlja. Takva metoda neracijonskih komadanja jednog zemljišnog kompleksa, pa onda neznačna ljubav seljaka prema zemljištu, koje mu se poslije napora možda opet oduzme, dovelo je do onog jadnog stanja agrarnog pitanja u Rusiji, koje svaka ruska stranka radi boljeg uspjeha uzima kao temeljno pitanje svoga programa. — Ovi i slični primjeri u istoriji dokazuju, da je komunistički posjed neprikladan način naselja, da su krvne i srodačne veze nedovoljne za siguran razvoj naselja.

Krivo bi sada bilo iz toga zaključiti, da je najbolji način naselja, ako je veliki posjed u rukama pojedinim veleposjednikom, mjesto da je u vlasništvu jedne velike porodice ili čak jedne čitave općine. Veliko vlasništvo u rukama privatnih zemljoposjednika okupira velike zemljišne komplekse; ove ne može posjednik sam obradivati. Ne preostaje drugo, nego prodavati zemlju drugome, špekulirati njom i time povisiti jednako cijenu zemlje (dakle i cijene zemljišnih proizvoda); ili davati zemlju u zakup, pa time stvarati hipotekarstvo, izrabljivanje zemljišta sa strane zakupnika; ili će napokon sam posjednik nabaviti sebi najamnike i nadnica, kojima će zakonom zaštićen oduzeti najveći dio zarade i tako udariti temelj kapitalizmu. Kapitalizam veleposjeda, koji stvara malu klasu seoskog proletarijata bez posjeda, je kulturno, moralno i ekonomski gori od industrijskog kapitalizma.

Preostaje još, da promotrimo, da li je možda malen posjed u rukama pojedinih zemljoposjednika jedini način stvaranja naselja. Mali posjed ima sigurno svojih dobroih strana: ljubav seljaka prema svojoj gradi, samostalnost; ali je u isto vrijeme i vrlo neprikladan, jer on podupire egoistički »ekonomski apetit« ljudske naravi i težnju čovjeka, da se na štetu svoga susjeda raširi, te što više ima, to više hoće. Osim toga je zemlja opet prepuštena samovolji pojedinaca i špekulaciji posredovanja. Samo se po sebi razumije, da se često mali posjed ekonomski ne rentira.

Sve su to (opseg zemljišta, pravo posjeda, podjelba tla, uživanje plodova, pravo našljedstva, kupovanje i prodavanje, zadrugarska misao i mnoga druga pitanja) jevrejski ekonomi imali pred očima, kad su rješavali pitanje načina i metode kolonizovanja Palestine. Pa se getovo svi (Franz Oppenheimer, J. Oettinger, D. Trietsch, A. Ruppin, C. Nawatzky, Kaplan, Böhm i dr.) slažu u tome, da je najprikladnija forma naselja za Palestinu poprečno srednji zadrugarski posjed. (Mimogred budi rečeno, da se moderno kolonizovanje s tim stanovištem potpuno slaže; tako bazira na ovom principu moderno naseljavanje u Njemačkoj, Engleskoj, Kanadi, Argentini, Braziliji, Škandinavskoj itd.) Svakako se ne može za čitavu Palestinu dogmatski stvoriti jedan jedini tip, nego će biti čitava skala kolonizatornih tipova; tip naselja ovisi o karakteru zemljišta samog, zatim o naravi kolonista. Brdanski krajevi zahtijevaju sigurno više mali posjed i intenzivnu produkciju, dolina više veći posjed i ekstenzivno obradivanje. Način i metoda nijesu najteža pitanja palestinske kolonizacije, nego su od veće važnosti principi kolonizacije.

Među principijelna pitanja spada i pitanje izbora ljudskog materijala. Suvišno je i govoriti o tome, da stvaranje nove Palestine ovisi o tjelesnom, moralnom i intelektualnom zdravlju kolonista. A. Ruppini misli, da se dozvoli naseljavanje jedino grupama izvježbanih i produktivnih elemenata, da se isključe svi udobni, pohlepni, nemoralni i opasno bolesni ljudi. Po njegovem mjerilu trebalo bi, da se useli u Palestinu 50% seoskog pučanstva, 30% tehničara, obrtnika i za-

natlija, 10% industrijskog osoblja i 10% trgovaca i pripadnika slobodnih poziva. Herzl bi se s time složio, samo što bi on bio tolerantniji prema industrijskom, trgovackom i intelektualnom osoblju; tako on zahtjeva, da se egoistički, neproductivni elementi najprije »očiste u Sredozemskom moru«, da se starcima sagrade u Palestini lijepi domovi i vrtovi, da se napokon i onima, koji su u galatu kažnjeni, dopusti useljivanje, jer Palestina mora biti zenila slobode, rada i ljubavi.

Konačno su temeljni principi palestinske kolonizacije: 1. da posjed mora biti u rukama čitavog naroda, da nad zemljom privatnog vlasništva nema, da je živi socijalizam temelj pravednog društva; dakle monopola nad zemljom nema, time su isključeni špekulacija, hipotekarska politika i umjetno dizanje cijena zemljištu; nestaje tipa kapitalističkog poslodavca i proletarskog radnika; ne postoji pravo našljedstva zemlje, naprotiv imaju pravo našljednog zakupa samo krvni srodnici onoga, koji je zemlju obradivao; tako je razvoj stabilan, a vrijednost zemljišta raste uslijed potrošene radne snage na njemu; — 2. da je i ad mireno vrijednosti jednoga čovjeka; posao se svakako individualno bira, ali on mora biti svrhovito svrstan u organizam narodne zajednice; — 3. da u pravu u zadružama i selima mora biti po mogućnosti posve autonomna.

Polazeći sa ovoga stanovišta, mora se cijonistička kolonizacija nove Palestine postaviti na temelj, koji je po današnjem stanju ljudske kulture najsvršenija forma socijalne pravednosti, ali će ujedno morati istorijski nastaviti duh velikih agrarnih i socijalnih zakona starog Izraela.

Altis.

Izvještaj o Konferenciji židovskih omladinskih društava.

U nedjelju, dne 10. augusta o. g., sastali su se u Brodu n. S. delegati svih židovsko-narodnih omladinskih društava u kraljevstvu, da vijećaju o osnutku Saveza židovskih omladinskih udruženja, o svojim potrebama i o radnom programu za narednu godinu.

Već dugo prije zakazanog sata opažalo se živahnog kretanje pred zbornicom, gdje se održala konferencija delegata, koji su u grupama živo raspravljali o pojedinim pitanjima omladinskog kongresa. Opažalo se, da se židovska mladež kroz dugi niz godina nije sastala, da jedni imaju drugim toliko kazati, te se pobojše, da ne će na sve to moći dospijeti u tijesnom okviru određenoga programa. Sjećamo se sličnih priredaba akademskih društava »Bar Giore« i »Judeje« i kad gledamo ovaj znatno prošireni krug omladinaca, tad najbolje vidimo, kako smo snažno napredovali, kako je narodna ideja zahvatila dubok korijen u židovskoj omladini. I dok su se prijašnja vijećanja ograničila tek na akademice i abituriente, mogli smo ovaj put vidjeti na konferenciji zastupnike cijelokupne židovske omladine, sakupljene u želji, da stvore zdravu podlogu zajedničkom uspiešnom radu oko osvježavanja mladeži produbljivanjem židovske misli.

Nakon predaje vjerodajnica, u 9 sati prije pođne, započela je konferencija pjevanjem Hatičke. Dr. Oskar Spiegel, predsjednik mjesne cijonističke organizacije i bogoštovne općine u Brodu n. S., pozdravlja srdačnim riječima učesnike konferencije. Istači, da su se prije deset godina u Brodu sastali cijonistički delegati radi ostvarenja Saveza cijonista i da je onda općina smatrala svojom dužnošću, da pozdravi konferenciju, dok danas, gdje je općina u rukama cijonista, ne ispunjava predstnik te općine tek svoju dužnost, već udovođava time toploj i vrućoj želji svojih općihara i ako to sad čini kao predstoj-

nik bogoštovne općine, nuda se, da će drugu kakovu priredbu pozdraviti u ime židovske narodne općine. Mjesna cijonistička organizacija smatra se počašćenom dolaskom židovske omladine, koja zasluguje ne samo ljubav našu, već i naše poštovanje. Uvjeren je, da će rad ove konferencije biti plodonosan, da ćemo se svi naći u radu oko proširenja cijonizma, jer je to okvir, u kojem se mora da nadje cijeli židovski narod, jer nam je svima zajednički cilj, a tek je možda put različit. Obećaje svaku potporu židovskoj omladini, s kojom ćemo zajedno pomladiti pokret. (Živahnog odobravanje.)

Rikard Schwarz (Judeja) pozdravlja konferenciju u ime sazivača. Počinje jevrejski, te nastavlja srpsko-hrvatski. Prvi put sastaje se cijelokupna židovska omladina Jugoslavije na zajedničkom zboru, jer se razvila do stupnja gdje se programi moraju ostvariti činom. Sastaje se u spoznaji, da samo organizacija pruža jamstvo, da se visoki ciljevi dostignu. Zali, što zbog današnjih prilika nije bilo moguće održati naumljeni omladinski slet u Sarajevu i time pokazati, što omladina danas zna i može. Ističe nadalje, da samo čovjek, koji je u mladosti uživao odgoj, koji odgovara njegovim osobujnostima, može da razviće kao zreo muž svu svoju snagu. Židovska omladina, koja u sebi nosi latentnu snagu ſedne etike, što prelazi tradicijom od oca na sina, mora da odgojem usavrši svoju etsku kulturu. Omladina, koja sama sebe najbolje pozna, sama će ravnati svojim odgojem. Odrediti smjerne točke tomu odgoju, ostvariti praktički svoja nastojanja, to je svrha konferencije.

Sieća se nadalje preminulih i palih omladinaca, kojih će se omladina tražno spominjati. (Svi ustaju i ključu: »Slava im!«)

Pozdravlja grad Brod, bogoštovnu općinu, cijonističku mjesnu organizaciju, članstvike Saveza cijonista Jugoslavije i židovske štampe, delegate i mnogobrojne goste. Nada se povoljnim plodovima zborovanja i završuje sa: »Baruch ha-baim!«

Iza toga predlaže L. Perić, da se per acclamationem izabere ovaj biro: predsjednik F. Leiderer, Osijek, potpredsjednici Rikard Schwarz, Zagreb, Samuilo de Mayo, Beograd, bilježnici: Mirjam Weiller, Zagreb, Moric Finzi, Bihać i Vilo Schwarz, Zagreb. Predlog se jednoglasno prima. U ime izabranog odbora zahvaljuje predsjednik na povjerenju, te u kratkim crtama razlaže svrhu sastanka.

U ime Saveza cijonista Jugoslavije pozdravlja toplim riječima konferenciju g. Alfred Singer. U kratkim potezima govori o zadaći omladine. Neka omladina bude bezuvjetna u ideji, neka se ne gubi u partizanstvu i neka bude radikalna. Upozorava, da mladaštvo ne poznaje fiksirane granice, jer je čovjek po duši i srcu svome mlađ, a ne po godinama. Omladina mora da vjeruje u sebe, pa će dubokom vjerom zagrijavati i druge. Za ispunjenje velikih ovih zadataka omladini je potrebna autodisciplina. Neka omladina poneće s ovih vijećanja novih pobuda i poriva, neka ne ostaje samo kod riječi. U ime Saveza obećaje materijalnu i moralnu pomoć omladini u njezinu radu. (Burno odobravanje.)

Samuilo de Mayo (Beograd) pozdravlja konferenciju u ime beogradskih omladinskih društava te ističe, da se veseli stvaranju saveza, koji će omogućiti zajednički rad svih omladinskih društava. I prije tražila su židovska omladinska društva iz Srbije vezu s braćom iz Hrvatske, Slavonije i Bosne, premda je to uslijed političkih prilika teško bilo, pa se veseli, da je nadošao čas, kad se ostvaruje stara želja mlađih Jevreja. U spoznaji, da se svaki cilj udruženim snagama bolje postizava, polaže velike nadje u omladinski savez, koji će se danas stvoriti i koji je najljepša manifestacija slike i jedinstva jevrejske omladine cijelog kraljevstva.

Inž. Oskar Grof (Bos. Brod) pozdravlja kao senior »Bar Giore« zbor omladinaca. Veseli se, da može konstatovati te je današnja generacija po svom nastojanju dostojna starije garde naših akademskih društava. Smjer rada ostao je onaj isti, koji je pokazao Herzl. Mijenja se tek oblik i tempo. Zali, da se nije ostvarila prva misao priredjivačkih društava, te se održao slet u Sarajevu. Ova konferencija, koja je ujedinila elitu naše omladine, stvorit će bez velikih manifestacija važne zaključke.

Tajnik Finzi čita stigle brzovje i predlaže, da se odašalju brzovjavn pozdravi: Prestolonasledniku regentu Aleksandru, vodstvu svjetske cijonističke organizacije, Savezu cijonista Jugoslavije, dru. Aleksandru Lichtu i Savezu jevrejskih bogoštovnih općina. Prima se.

Drago Altman (Sarajevo) izvješće u ime verifikacionog odbora, da je prisutno 49 delegata, koji zastupaju 27 omladinskih društava. Savez cijonista Jugoslavije zastupan je po gđu. Oskaru Spiegleru i Alfredu Singeru.

Radi otsutnosti glavnoga referenta Nikole Tolnauera, kojemu je bio onemogućen dolazak, iznio je Rikard Schwartz »radni program omladinskog saveza«. Uvodno govori općenito o omladinskog pokretu. Većina sakupljenih delegata nije do sada ni čula, a još manje bavila se omladinskim pokretom. Konstatuje to i pita se: kako će da živi i radi Savez, koji sastoji od samih tjesesa bez organske veze. Jedan je poznavalač omladinskog pokreta u drugim zemljama rekao, da idemo kričim putem. Jer židovska omladina u Rusiji, Poljskoj i Njemačkoj, koja je uzorno organizirana, nije stvorila prije saveza, dok nisu grupe bile toliko napredovali u svome radu, da su odbacile sve što je tudi, što nije vlastito i izvorno. Istom onda omladina je čista i slobodna, istom onda može da stvara i gradi. Među ostalim i živ savez mnogih grupa, U židovskoj omladini Jugoslavije nema gotovo ništa židovskoga, a ako u mnojima išta omladinskoga i židovskoga, onda je to tako minimalno, da se jedva i opaža. Mi smo dosad bili sve samo ne požrtvovni. Pa da ostanemo takvi i dalje? Ne čemo!

Pa da stvorimo savez takvi, kakvi jesmo? Odgovaram da!

Takvi kakvi jesmo stvorit ćemo savez. I mi ne idemo kričim putem, jer idemo obratnim putem, da naime najprije stvorimo savez, a onda istom odgajamo sebe, društva i pojedince. Ne vrijedi isto za židovsku omladinu, koja živi u velikim masama u Rusiji, Poljskoj i Galiciji i za omladinu, koja živi tako raštrkana i raskidana kao mi u Jugoslaviji. Živimo posve odijeljeni u grupicama bez mogućnosti, da dodjemo u vezu, prepusteni samomu sebi. Kraj naših prilika nije jedinstven rad moguć, ako se ne radi u uskoj i živoj vezi. Prevelike bi bile razlike u radu, prevelike razlike u rezultatima, koje bismo postigli, radimo li i nadalje neorganizovani.

Stoga možemo stvoriti savez. Da bude voda, da dade inicijative, da pokaže pravi put pojedinim grupama, da se brzo odgoji naraštaj, koji će i po svom osjećanju i životu i načinu rada biti jedinstven. Neka nestane razlike, koja postoji.

Ako nam je stalo do čvrste organizacije, živog saveza i konkretnoga rada, ako smo o tomu uvjereni, onda se moramo bezobzirno riješiti dosadašnjega života i početi novi. Moramo imati uvijek jedno pred očima: da ne počinimo na novo staru pogrešku, da izaberemo nekoliko ljudi i kažemo: izabrali smo najposobnije, koji će raditi, a sami da se opet povučemo u trulež, iz kojeg smo za čas izašli. Svaki, koji prihvati ovo, mora da povuče krajnje konzekvene, pa da provede u pravome redu na sebi sve, što je potrebno. Jedino tako je moguće, da se razvije zdrav pokret i da nastane preporod židovske omladine. Neka umire u nama galut, neka živi u nama Erec Israel.

Prelazi zatim na čitanje programa, koji je štampan u br. 18. »Židova« i brošuri »Omladinski pokret«, koju je izdalo akademsko društvo Judeja.

U diskusiji uzima kao prvi riječ Samuilo de Mayo te veli, da će za provedenje predloženog programa biti nužno, da se najprije odgoji omladina, koja će za to biti sposobna. To će potrajati deset do petnaest godina.

Drago Altman (Judeja) govori o onim omladinima, koji u svojoj nestrpljivosti ne mogu da dočekaju promjenu današnjeg židovstva, pa sve žrtvuju, da mogu otici u Erec Israel. Slaže se s programom, no drži, da se baš na ove omladine nije uzelo obzira. Stoga predlaže i zahtijeva u njihovo име, da se unutar Saveza pokrene pokret »Hehaluz«. U specijalnoj diskusiji iznijet će konkretna predloge.

Goldstein (Tuzla) ističe poteškoće rada i traži uputa. Jungwirth (Sisak) traži razjašnjenja glede obuke u jevrejskom jeziku i rada u provinciji. Protivnik je strogo lučene dobne granice unutar omladinskog pokreta. Mahler (Brod) slaže se s predgovornikom glede dobne

granice i traži, da se što prije počne učenjem jevrejskog jezika kod najmladih. Fritz Lederer (Osijek) razlaže u kratko abnormalni položaj židovskog naroda i uzroke, koji su doveli do tjelesne degeneracije. Traži diferencijaciju zvanja, koja bi omogućila narodno ozdravljenje. U Palestini predlaže se židovski narod opet zdravom životu, ali i galut treba da je dostojan braće u Palestini. Kulturni preporod razumljiv je sam po sebi u času, kad smo se deklarirali narodom. Govori zatim o omladinskom radu u Osijeku i Vukovaru, te o iskustvima, stečenim praktičnim radom. Bauer (Brod) govori o potrebama i praktičnim momentima u omladinskom pokretu.

Predsjednik na to prekida zasjedanje do podne.

U nastavku sjednice Mirko Kraus (Osijek) nazlaže, da predloženi načrt ne podaje sam po sebi garancije za uspješan rad, jer izvedba zavisi ujek o interpretaciji vodja. Uza sve to predlaže načrt na prihvat.

Inž. Grof na brzovjavnu punomoć pozdravlja konferenciju u ime Žid. nac. društva u Sarajevu. Slaže se s iznešenim programom, te ističe, da je sve ostvarivo, ako ima radnika i vremena. U odgoju treba osobito pažnju posvetiti moralnim kvalitetima omladinca, te traži osobitu čistoću života. Omladina neka bude do krajnosti samosvjesna i odvazna, da odbaci sve galutske mane. I pitanju zvanja treba naročitu skrb posvetiti. Konačno drži, da postavljena dobna granica sigurno neće prijeći one, koji mladački osjećaju, da saraduju oko ostvarenja idealja omladine. Elias (Zemun) misli, da ostvarenje programa zavisi o dobroj volji omladinaca. Ne želi, da se uslijed dobne granice ma koga iz pokreta isključuje. Stavlja budućem odboru na srce, rad u novo pripojenim krajevinama, osobito u gradovima s velikim židovskim pučanstvom.

Vilo Schwartz (Zagreb) žali, da ne vidi u konferenciji ništa omladinskoga niti židovskoga. Evropa stavlja se na nove temelje i narodi uzeće svoju sudbinu u vlastite ruke. I za židovski narod započinje novo doba povijesti.

S agitacije za cijonsku misao prelazimo na ostvarenje te misli, dužnosti se židovske omladine u bitnosti miljenju. Omladina »kao najborbeniji nosilac idealja svoga naroda« mora tu borbenost i bezuvjetnost da očituje u sasma drugom obliku no do sada. Diskusije i besplodne debate mora da ustupi mjesto pripravi za budući rad u Palestini. Odgovara na razne primjedbe predgovornika te apeli na omladinu, da se još za vremena osvijesti i kani dosadašnjih zabluda. Predlaže slijedeću rezoluciju:

»Židovska omladina, sakupljena na svojoj prvoj konferenciji u Brodu n. S. uvidja, da je u času stvaranja židovske domaće u Erec Israelu prva i najvažnija njena dužnost, da prema svojim silama aktivno saradjuje na izgradnji svoje domaće.

S time u savezu zaključuje konferencija delegata židovskih omladinskih udruženja kraljevstva S. H. S.

a) Osnutak jedne »Hehaluc« grupe, kojoj će se priključiti om židovski omladinci obaju spolova, koji su prpravni, da povuku krajnje konsekvence svoga židovskoga uvjerenja.

b) Radni odbor omladinskog saveza nastojat će, da svim svojim moralnim i materijalnim sredstvima ovoj »Hehaluc« grupi omogući što uspješniju i temeljiti pripravu za poljoprivredni rad u Erec Israelu.

Rechnitzer (Karlovac) opaža, da se nije položila dovoljna pažnja na odgoj najmladih. Traži, da se njima poda više mara i truda a pogotovo jer nema izgleda, da bi se mogli odgojiti u narodnoj školi.

Mirjam Weißler (Zagreb) odgovara predgovorniku, te drži, da je pitanje odgoja djece u programu dovoljno istaknuto. Djevojke svijesne su svoje zadaće, pa će i izvršiti, ali prije svega treba da se same odgoje.

Wessel (Ruma) veli, da direktive iznešene po priredjivačkom odboru i pojedinim govornicima tokom debate mogu služiti tek poticajem za rad. Ne može se u svim mjestima po istom programu raditi. Neka omladina nastoji, da prema svojim prilikama odgaja sebe u židovskom duhu.

Rikard Schwartz kao referent ponajprije sa zadovoljstvom konstatira, da su predlog, što ga je iznio, svi predgovornici u principu primili, a diferencije u shvaćanju odnose se tek na manje važne stvari. Odgovara pojedinim predgovornicima na stavljenе upite i objašnjava potanje pro-

gram, te upozoruje, da je radni program, koji je predložio, tek potpuno razumljiv u vezi sa stvarima omladinskog saveza, o kojima će kasnije biti govora. Moli predsjednika, da predloži konferenciji predlog za radni program na prihvat. se predloženi radni program.

Dr. M. Margel (Požega) hoće da kaže tek nekoliko jevrejskih riječi, koje će svaki razumjeti. Pozdravlja omladinsku konferenciju svojim toplim židovskim srcem. Biranim i zanosnim riječima pozivlje mladež, da posveti pažnju jevrejskom jeziku i radu oko preporoda našega naroda, uvjeren, da će ona ispuniti dužnost prema narodu.

Iza toga referira L. Perić (Bar Giora), »smjernica rada Radnog odbora za narodnu godinu«. Uvodno srdačnim jevrejskim riječima pozdravlja drugove, te duboko žali, da ne može cijeli svoj referat održati u jeziku našega naroda, pa se nada, da će na slijedećoj konferenciji biti držani referati isključivo na jevrejskom jeziku. Ističe da dosadašnji rad nije mogao imati uspjeha, jer nismo imali radni program. Ovim smjernicama, koje predlaže, ne želi vezati ruke Radnom odboru u vršenju njezinih zadača uvjeren, da će živi život sam stvoriti prikladnu formu rada. Zna, da se u nekom odredjenom vremenu može samo stanovit posao obaviti. S toga predlaže minimalni program.

Već prije rata nastao je u omladini živ pokret za hebraiziranjem, rat prekinuo nas je u ovomu radu. Zahtijeva, da se glavna pažnja posveti jevrejskom jeziku. Za to je potrebno troje: volja, učitelj i knjiga. Radni odbor neka se obrati na dra. Urbacha u Zemunu, koji je namjeravao izdati jevrejske udžbenike. Za sad treba omladinu opskrbljivati Rathovom »Slat amenu«. Traži, da Savez potpomogne sve hebraiste Jugoslavije. Radni odbor treba da nabavi učitelje jevrejskog jezika. Zna da će i kraj najbolje volje ostati provincialna mjesta bez učitelja. Uvjeren je, da je to teška zadaća no naše geslo mora da bude: »Im hecim atem, en zo agada«. Ako hoćete nije bajka.

Prelazeći na tjelesni odgoj konstatira, da je omladina grijesila, jer se bavila ili izričito duševnim radom ili sportom. Prihvata princip sportsko gimbalačkih društava sa kulturnim programom, jer tako dolazimo najbrže do cilja. Žalosna je činjenica, da su naša športska društva dosta slaba i da oskudjevaju na prednjacima. Zatim govori o uzgoju djece. Ne traži u tom smjeru mnogo, jer drži, da su stariji, koji treba da prednjače i odgajaju mladje, još nesposobni. Neka naše djevojke prvu godinu upotrebe za vlastiti odgoj a onda istom neka se predje na rad u smislu Tolnauerova programa.

Kao prvo sredstvo za postizavanje zajedničkoga rada neka radni odbor pokrene omladinski list: vrelo iz kojeg će svako moći crpsti hrane, potrebne mu kao Židovu i omladincu. Neka list bude mjesto, gdje svaki omladinac može izreći svoje mnjenje i želje.

Pitanje zvanja u Židova jedno je od najaktualnijih, kojim se bave mnogi veliki umovi. Poteškoča i zamršenost židovskog pitanja prouzrokovana je dobrim dijelom abnormnim ekonomskim stanjem Židova. Biti će potrebno omladinu upozoravati na važnost tog pitanja, upoznati je sa svim palestinskim prilikama s momentanim stanjem i potrebama zemlje. Oni koji su odlučili ostati u galutu moraju misliti na obezbijedjenje svoje i svoga potomstva. To je moguće jedino promišljenom promjenom zvanja. Radni odbor neka imenuje referenta za zvanje, koji će se baviti velikim kompleksom tih pitanja.

Radni odbor neka djeluje na omladinu pojedinih mjestu, da uspostave međusobni kontakt. On neka nas veže i s omladinom drugih zemalja. Tajnik Saveza treba lično upoznati stanje i potrebe u pojedinim mjestima i upućivati omladinu u rad. Radni odbor neka bude posrednik, koji će udovoljiti svim potrebama omladine.

Ove nam je godine bio slet onemogućen. Želimo, da se do godine održi i na njemu pokazu prvi uspjesi nočnoga rada. Pripremanje sleta dužnost je Radnog odbora. Nada se, da će radni odbor udovoljiti svojoj zadaći. (Opće podbranje).

Debata. Fritz Lederer veli, da je očekivan najviše od ovog referata, ali nije dobio novih pobuda. Crti zatim rad omladine u Osijeku, želeći da tu i tamo dade pobude. Težak je bio početak i počinjene su mnoge pogreške, no ipak je sve to urođilo plodom. Svoj rad dijelili su na ovaj

b) osnovati posebne uredi u Palestini, koji će na temelju autorativnih prijedloga stalno se baviti istraživanjima i izradivanjem osnova. (Izdaci 20.000 Lst, 3,200.000 K);

c) stvoriti uredaje za primanje emigranta t. j. izradit će osnove za podizanje pučkih kuhića, bolnica, privremenih radničkih stanova. (Izdaci 20.000 Lst, 3,200.000 K);

d) sistematski organizirati i povećati naš znanstveno izobražen stručni personal u Palestini, da bi smjesta mogli započeti s pripravnim radnjama za poljoprivrednu kolonizaciju. Ovamo još spada:

a) izradivanje topografskih i agrometeoroloških pregleda s naznakom zemljišta, koje se ima kolonizirati i na koji način;

b) podupiranje poljoprivrednih pokusaja podignućem škole za sađenje i to žitarica i povrća, poljoprivredno-kemijskog laboratorija i zoološko-tehničkog instituta;

c) osnovati putujuću poljoprivrednu školu za poboljšanje i raširivanje gospodarskog znanja;

d) izobrazba instruktora za neizvježbane radnike;

e) podupiranje kooperativnih radničkih udruženja;

f) osnivanje malih farma za sađenje povrća i peradarstvo, na kojima će raditi djevojke. (Za potrebe e—e predviđeno je 100.000 Lst, 16,000.000 K).

Odjel za kolonizaciju bavit će se po pravkom šteta, koje je rat prouzročio. (Izdaci 8000 Lst, 1,280.000 K).

Za troškove uprave u Palestini t. j. za palestinska komisija i palestinski ured predviđeno je 38.400 Lst, 6,144.000 K).

Prvi put vidimo u budžetu izdatke za medicinsku ekspediciju (84.000 Lst, 13,440.000 K), koje je dosad namislila cijonistička organizacija u Americi.

Prije rata već nije bilo dovoljno izobrazbenog sanitetskog osoblja u Palestini. Pučanstvo trpilo je na nestasici medikamenta Amerikanska medicinska komisija pružala je veliku pomoć pučanstvu. Prije svega poradića je oko uništenja moskita, koji su nosioći malarije, zatim se pobrinula za povećanje broja njegovateljica, pathološke i bakteriološke je radnje obavila, osnovala besplatna ambulatorija i bolnice.

Znamo, da se iznosom od 13,440.000 K ne može potpunoma udovoljiti svim zahtjevima i da će se vremenom u tu svrhu morati znatno više tražiti.

3. odjel za financije izradit će finansijske osnove, koje su u savezu s kolonizacijom u Palestini. Ovaj odjel bavit će se i prenosom židovskog kapitala iz galute u Palestinu, a naročito s budućim djelovanjem židovske kolonijalne banke, Anglo-Palestina-Company, podizanjem novih banka i uredjenjem podružnica, davanjem kredita za gradske i seoske naseobine itd.

4. odjel za trgovinu i industriju bavit će se uredjenjem posebnih ureda za trgovinu i industriju, davat će svakome upute i savjete. (Izdaci 10.000 Lst, 1,600.000 K).

5. odjel za gospodarsku i ustavnu pitajuću skuplja i proučava materijal, koji se odnosi na pregovore s mandatarnom silom u Palestinu, sa stajališta osiguranja potpune slobode za naš gospodarski i narodni razvoj. Proučit će sva pitanja buduće naše gospodar. politike u Pa-

lestini i savjetovati vrhovnu upravu. Ispitivat će reforme, koje su provedene u drugim zemljama na ekonomskom području, važnost ovih reforma za ekonomski razvoj zemalja, koje su prije rata pripadale Turskoj, a naročito za Palestinu. Bavit će se ekonomskim pitanjima, koja se odnose na odcjepljenje Palestine od Turke, nadalje ustavnim pitanjima, poreznom problemom. Odjel stoji u uskom kontaktu s drom. Ruppinom (Izdaci 13.863 Lst 2,218.080 K)

Upravitelji pojedinih departementa čine komite, koji se najmanje jedan put u tjednu sastaje na vijećanje i zaključivanje u svim važnim pitanjima. Osim toga vijećaju upravitelji departementa barem jedan put u tjednu o svim detailnim pitanjima sa svojim suradnicima.

Palestinski departement radi ujedno u sporazumu s »komitejom za ekonomski razvoj Palestine«, kojemu je predsjednik Herbert Samuel. Pojedinačna pitanja raspravljaju se u posebnim komisijama.

Interpelacija o držanju francuske vlade prama cijonizmu. Paris. U francuskoj komori kritizirao je poslanik de Monzie francuske odnose k Vatikanu i držanje ministarstva vanjskih djela prama cijonizmu. Obratio se na ministra upitom:

Držite li valjanom politikom, da ignorirate cijonizam, kako ste Vi to učinili, i da zadovoljavate sa predgovorom Sokolovljevom djelu (»Povijest cijonizma« op. ur.) i da slijediti stopama gosp. Balfoura ili drugih podupiratelja jedne židovske države? Vi znadete, da se narodi, a napose novi narodi, koji sada postaju, ne zadovoljavaju manifestacijama i osjećajima. Držite li, da će elita Židova, kad bude opet zadržala zemlju njihove težnje, krznati između elokventnog predgovora, što ste ga napisali Sokolovljivoj knjizi, i praktične i djelotvorne pomoći, što su je pružali američki cijonisti u suglasju sa vrhovnim sucem Brandeisom i predsjednikom Wilsonom podignuću židovske države ili židovske domaje? Cijonisti će reći: Franceska je govorila, ali nije riječi obratila u djelo.

Vi imate doduše zastupnika u komisiji, koja ima mandat da organizuje židovsku domaju u Palestinu. Ali tko je ovaj zastupnik? Jedan poštovanja vrijedan, ali neznatan gospodin, jedan naturalizovani Bugar, vrlo dobar muž, koji će ali prama znamenitim ličnostima, koje zastupaju Englesku i Ameriku, proizvesti dojam, da Francuska želi samo odbiteima platiti dugove srca, na priznanje kojih se obvezala.

Iz Palestine.

Nagli odlazak Louisa Brandeisa u Evropu. »Jüdische Pressezentrale Zürich« javlja: Vrhovni sudac Brandeis, de Haas, prof. Zimern i Rosoff ostavili su neočekivano Jerusalim i sa drem. Friedenwaldom te Robertom Soldom zaputili u Evropu, da sudjeluju u sjednici Velikog akcijonog komitea, kojemu će predložiti točno izvješće o palestinskim prilikama.

U »Hadshot Haarec« objelodanjuje dr. Friedenwald oprosni pozdrav, u kojem između ostalog piše: »Ostavljamo Vas prije no smo mogli predvidjeti, jer smo odlučili, da pratimo gosp. Brandeisa u Evropu. Sjegurni smo, da će naše sudjel-

vanje u sjednici Velikog akcijonog komitea imati veliku vrijednost za naš pokret. Mi ćemo ondje iznijeti po nama sakupljena iskustva u Palestini, koja će biti od velike koristi za zaključke, koji će se imati stvoriti, te za razvoj i djelovanje »Vaad Hacirim«-a.

Vijesti iz Palestine. Odsele će u palestinske luke redovito brodovi jednog engleskog parobrodarskog društva, talijanski brodovi, koji su prije bili vlasništvo austrijskog Lloyda, brodovi narodno-grčke i egipatske linije. Doskora će i »Messageries maritimes« urediti parobrodarski promet sa palestinskim i srpskim lukama.

— Realka u Haifi podjedno napreduje. Sada broji do 300 djaka. Škola je za sada smještena u lošim prostorijama, budući da se za nju odredjena zgrada još upotrebljava za druge svrhe.

— Apel na papu. Aškenaski jevrejski cugunci upravio je u ime jerusolimskih Jevreja po latinskom patriarku u Jerusalimu monsignoru Filippo Camasso papi jednu poslanicu sa molbom, da upotrijebi svoj upliv kod katoličkih naroda u Poljskoj i Litvi, da učine kraj masakru Jevreja.

— Drugi jevrejski dnevnik. Doskora počet će u Jerusalimu izlaziti novi jevrejski dnevnik pod imenom »Duar hajom« (Dnevna pošta).

— Banke gotovo sviju na Levanti interesovanih zemalja obraćaju sada svoju pozornost na Palestinu. Kraj već odsele postojalih banaka, rade sada još Anglo-Egyptian i Banca di Roma sa podružnicama u Jaffi i Haifi. Uz Credit Lyona, koji već odavna postoji u Palestinu, prenijet će još jedna francuska banka svoje poslovanje u Palestinu. I jedna grčka banka priprema uredjenje svoje podružnice u Jerusalimu. Tvrta Boulton et Co. otvara svoju ekspozituru u Haifi.

Jevreji kod g. vojvode Bojovića.

Jedan zamašan korak unapred ka pravilnom shvatajući svoga položaja u državi učinili su danas naši sugrađani, Jevreji iz Novoga Sada. Mi ga sa radošću pozdravljamo i nadamo se, da će on ubrzo urodit dobitim posledicama u pogledu vaspostavljanja zdravih i prijateljskih odnosa između ovdašnjih Jevreja i Srba, koje će prijateljstvo biti jedna zaloga više ojačanja i razvića naše države.

U petak u 10½ sati prije podne naš je omiljeli g. vojvoda Bojović izvoleo primiti jednu deputaciju Jevreja, grupisanih oko »Jevrejskog Narodnog Saveza«, koja ga je pozdravila sledećim govorom:

Gospodine Vojvodo! Kao predstavnicima jedne grupe Jevreja iz Novog Sada, pala nam je u deo čast, da Vas, gospodine Vojvodo, pozdravimo kao komandanta kraljevske vojske u našoj pokrajini. Uzimamo slobodu, da ovom prilikom izjavimo, da smo stajali, a i sada čvrsto stojimo na jevrejsko-nacionalnom stanovištu, težeći uvek, da budemo samo ono, što u stvari jesmo, to jest — Jevreji. Ali prilične noge političkog stanja, koje je obuhvatilo i našu varoš, pobudjuju u nama osećaje, da svečano izjavimo, da ćemo vazda biti dobri gradani, vršeći savesno sve dužnosti, koje nam kao takvima pripadaju. Tu

dužnost nalažu nam ne samo naša čast, već i načela naše svete »tore« i vere. Istovremeno želimo, da se kraljevskoj vojski zahvalimo na zaštiti i pravičnosti, koje smo od dana njenog ulaska u našu varoš do danas uživali. Uvereni smo, da će nam i od sada biti dodijeljena sva čovječanska prava, koja su bila ideja vodilja novoslobodjenom čovečanstvu u njegovom pobeđenome hodu ka napretku, pravdi i slobodi.«

G. vojvoda Bojović odgovorio je sledećim rečima:

»Zahvaljujem Vam na pozdravu i na datim izjavama. Sa svoje strane mogu Vas uveriti, da se Srbija uvek borila za plemenita načela ravnopravnosti i slobode za sve svoje gradane. Za dokaz mojim rečima neka posluže vaši sumardnići iz Srbije, koje mi Srbi volemo kao našu braću. Prema tome ne samo vi, Jevreji, već i Nemci i Magjari i sve ostale narodnosti uživaće u domovini Srba, Hrvata i Slovaca sva građanska prava. Sa radošću primam k. znajući, da ste samo Jevreji i mi ništa drugo ne želimo, do da to i ostanete. Vama će kao i svima građanima u zemlji biti potpuno osigurana lična i imovna bezbednost. Vama će vera biti poštovana. Meni je milo, da Vas na osnovu Vaših reči, u koje ja verujem, mogu pozdraviti kao dobre gradane.«

Reči g. vojvode učinile su najdublji utisak na prisutne članove delegacije, što se moglo zapaziti i po njihovom držanju i po toplom tonu razgovora, koji je zatim nastao između g. vojvode i delegata. G. Vojvoda Bojović je iskrenost svojih reči posvedočio i obećanjem, da će poraditi na tome, da se u što je mogućem kraćem roku predava ovdašnjoj jevrejskoj opštini zgradu jevrejske škole, koja je danas posednuta od vojske, kako bi se u njoj mogao nastaviti rad na vaspitanju jevrejske dece.

Deputacija, koju je predvodio g. Leopold Mandel, trgovac, sačinjavala su još i sledeća gospoda: Herman Rozenbaum, zaustupnik osiguravajućeg društva, Beno Hiršenhauer, štampar, Eduard Kraus, trgovac, Aleksandar Lederer, trgovac, Matija Levi, trgovac i Anri Bandajs, industrijalac.

G. vojvodi je deputaciju predstavio g. dr. David Albala, član kralj. srpsko-hrvatsko-slovenačke Delegacije na konferenciji mira. Gosp. Nisim Almazlino, apotekar i poznati politički radnik iz Beograda, bio je takodjer prisutan prijemu deputacije, koja se sa g. vojvodom oprostila očarana njegovim demokratskim držanjem i njegovim značajnim izjavama.

Iz Jugoslavije.

MJESNIM CIJONISTIČKIM ORGANIZACIJAMA I POVJERENICIMA Ž. N. F. Pozivamo Vas, da u koliko još nije ste — u najkraćem roku provedete akciju popisa narodnih Jevreja i pristupnice pričuvljete.

Radni odbor.

Predavanje dra. Albala u Novom Sadu. Dne 3. augusta držao je g. dr. David Albala u velikoj dvorani židovskog narodnog Saveza u Novome Sadu pred velikom publikom gotovo dvosatni govor. Dojam je ovog govora neopisiv, odusevljenje postiglo je vrhunac, kad je jedan sumišljenik razvio cijonističku zastavu. Još danas stoji sve pod dojmom ovoga govora, pa je savez

zaključio, da izdaje govor dra. Albala kao agitacionu brošuru. I g. Nisim Almazlino našao je svojim lijepim predavanjem opće odobravanje. Nezaboravni ti časovi bit će zamašan počaj na ustrajan rad.

Osnutak mjesne cijonističke organizacije u Hoku. Narodno osvješćivanje, koje je zahvatilo cijelo židovstvo, dugo nije mogla da prodre u naše malo mjesto. Općina i rabin poduzeli su sve, da osuđete svaki rad. Ipak uspjelo je sad mladima, da sazovu skupštinu, koja je bila dobro posjećena. G. Galandauer je nakon srdačnog pozdrava razložio bjeće cijonizma, te pozvao prisutne, da pristupe cijonističkoj organizaciji. Iza toga pristupilo se konstituiranje mjesne organizacije, te su izabrani predsjednik Emanuel Lang, potpredsjednik Viktor Galandauer, tajnik Adolf Stern, blagajnik Ad. Stattler; odbornici: Hugo Lang, H. Händler i Daniel Fried. Pjevanjem »Hatikve« završena je skupština.

Dne 12. avgusta priredila je cijonistička omladina prvi svoj izlet, koji je vanredno uspio. Bilo je mnogo gostiju, pa je veselje uz pjevanje i sviranje židovskih pjesama potrajalo do kasno u noć. Za narodni fond sakupljeno je 105 kruna.

Proslava Nordauovog rođendana u Bijeljini. Dne 2. avgusta priredila je omladina u slavu 70-godišnjeg rođendana našeg starine Nordaua jedan prigodni sastanak, na kojem je M. Salomon govorio o životu našeg velikana, njegovom radu na polju književnosti i cijonizma. Iza toga je omladina uz pratnju tamburaške sekcije mjesne organizacije cijonista otpjevala nekoliko hebrejskih pjesama, a poslije je slijedila igranka, koja je u dobrom raspoređenju trajala do kasno u noć. Tom je prilikom sakupila omladina između sebe 435 kruna za nacionalni fond.

Neva knjiga o omladinskom pokretu. Netom je izašla brošura »Omladinski pokret« sa člancima dra. I. Altarea, radnim programom novo osnovanoga Saveza židovskih omladinskih udruženja kraljevstva SHS i popratnim slovom izdavača židovskog akad. nared. društva »Judeje«. Ta se brošura naručuje kod tajništva rečenoga saveza, Zagreb, Ilica 31, a cijena je pojedinoj brošuri K 2.50. Bezuvjetno je potrebno, da svaki omladinac pročita tu brošuru, koja je zasada jedino štivo na našem jeziku o tom velevažnom pokretu, koji je zahvatio židovsku omladinu čitavoga svijeta.

»Židovskoj dačkoj menzi« pristupiše *kao zakladatelji* s K 2000.—: J. Pesach, Tuzla. — *Kao temeljitelji* s K 1000.—: M. Fischla sinovi, Tuzla. — *Kao godišnji podupiratelji* s K 300.—: O. Jellinek, Zagreb. — s K 500.—: žid. bogoštovna općina, Osijek. — s K 120.—: izr. bog. općina, Sisak; — s K 100.—: J. Kohn, Sikirevc, izr. bogošt. općina, Varaždin, dr. Lj. Schwarz, Zagreb; E. Augenfeld, Vinkovci; H. Samlač, Zemun. — s K 60.—: L. Baum, Osijek; — s K 52.—: J. Maestro, Visoko; — s K 50.—: H. Weisler, S. Zalosecer, Tuzla. E. Kabiljo, Visoko. I. N. Sarajevo. J. Spitzer. M. Bauer, L. Klein, Zagreb. V. Rubin, Čakovac. H. Steiner, A. Rosenfeld, Šid. — s K 30.—: dr. I. Hermann, A. Drucker, Lipik. K. Weber, J. Singer, E. Drucker, E. F. Zagreb. »Agudat-Cijon«, J. L. Deutsch, R.

Appler, S. Weinrebe, A. Scheyer, Ludbreg. H. Hermann, Schwarzberg, Hirtweil, Finzi; dr. Steindler, Goldstein, Fürth, Englander, Tuzla. G. Seidemann, S. Mevorach, Prijedor. H. Hasson, Sanski Most. Pollak, Varaždin.

Darovatelji: A. Papo K 20.—, J. Maestro K 10.—, J. Danon K 20.—, M. Danon K 10.—, A. Kabiljo K 3.—, A. Perera K 4.—, L. Scheiber K 20.—, Z. Daner K 20.—, S. Romano K 10.—, S. Maestro K 4.—, Visoko; H. Hirschsohn K 20.—, S. Weiss K 20.—, Ludbreg; A. Engel K 20.—, N. N. K 10.—, Tuzla; A. Szemnitz K 20.—, Zemun; M. Taussig K 2.0.—, R. Herlinger K 10.—, B. Szilagy K 10.—, dr. B. Hiršl K 20.—, M. Kramer K 20.—, H. Weinberger K 10.—, J. Kreutzer K 20.—, O. Prister K 10.—, S. Mašansker K 10.—, supruži dr. Friedrich prigodom svog sretnog pira K 200.—, Zagreb; sakupljeno po g. Franku u Vukovaru K 180.—.

PROSLAVE U SPOMEN HERZLA.

Požega. U dvorani bogoštovne općine održao je abiturijent Ž. Margel predavanje o životu i djelovanju Herzla, te o njegovom značenju po židovstvu. Lijepim svojim razlaganjem eduševio je predavač mnogobrojno prisutno općinstvo, koje mu je burno povladivilo. Sakupljeno je oko 700 K za Herzlovu šumu.

Zemun. Dne 18. jula bila je u sinagogi svečana služba božja u spomen dra. Herzla. Nadrabin dr. H. Urbach govorio je spomen slovo, koje je na brojno općinstvo učinilo dubok dojam. Dne 17. jula priredila je mjesna cijonistička organizacija u svojim prostorijama Herzl slavu. U lijepom oduljajućem govoru očrtao je dr. Urbach život i djelovanje Herzla, njegove neprolazne zasluge za regeneraciju židovskog naroda. A. Singer čitao je novelu od dra. Schönha »I nije tek priča...«, gdje se u autora oživljuje reminiscenca na prvu pojavu Herzla. Dr. Staniego govorio je o »Herzlovom Judenstaatu i budućoj židovskoj državi«. Konačno je prof. Kohn govorio o osobnim uspomenama na Theodora Herzla. Svečanost završila je sviranjem »Hatikve« i »Herzlovom koračnicom«, koju je tamburaško omladinsko društvo pod ravnanjem Tagleichta izvelo.

Sisak. Dne 20. jula priredilo je ovdušje židovsko omladinsko društvo »Makabea« Herzlovu proslavu. M. Ascher pozdravio je u ime društva prisutne i razložio svrhu sastanka, a zatim je O. Jungwirth u oduljajućem predavanju iznio pred slušatelje savršenim i formalno dotjeranim razlaganjem potpunu sliku neumrloga vode. Općinstvo je burnim aplauzom nagradilo govornika, a za Herzlovu šumu sakupljena je oveća svota. Pjevanjem »Hatikve« završena je ova lijepa slava.

Brđ na Savi. Na Herzlov smrtni dan bila je u brodskoj sinagogi žalobna služba božja, kojoj je pribivalo cijelokupno građanstvo. G. rabin Saul Stern držao je spomen slovo, te je lijepim svojim razlaganjem učinio dubok dojam na slušatelje, dok je kantor Hendel ukrasio službu božju lijepim svojim baritonom. Za Herzlovu šumu sakupljeno je K 1777.

I Nordauov rodendan proslavljen je na dostojan način te su tom zgodom sakupile gospođe Švrljuga i Fuchs 1408 K za Nordau-grad.

Osijek: Posao Mirko Kraus, Leo Sonnen-schein 67.50, Milan Spitzer 65.50 133.—
Zagreb: Branko Rothmüller 75.—
334.—

Kolonija Členov.

Zagreb: prof. A. Szemnitz umjesto čestitke Belli i Žiga Neumann 5.—
Mostar: Mirjam Koen izg. oklada 10.—
Rijeka: N. N. 12.—
27.—

Obnova Palestine.

Visoko: Posao David D. Maestro, Zadik Danon 50.—, L. Schreiber 40.—, J. Maestro 25.— po 20.— Danon, M. Danon, J. Maestro, J. Montilja, E. Kabiljo, A. Papo; po 10.— J. Danon, M. Danon, David i Aron Maestro, Kabiljo, Levi, S. Papo, Sumbol Papo, Moise i H. Perera, Sara i Isak Romano, Isak, Flora i Josip Maestro, S. Finzi, Jak. i H. Alkalay, J. Levi, R. Trinki, F. F. Montilja, po 6.— P. Romano, po 5.— R. Trinki, Danon, Jos. Danon, Kabiljo, po 4.— Levi, Papo, Romano Maestro Danon po 3.— Sal. Danon, po 2.— N. N., Z. Levi, B. Abinun Jak. Danon za ples u vlaku 16.— Židovsko društvo 198.— 714.—

Sarajevo: Leon Ozmo 11.—
Mitrovica: Sig. Gross 25.—, Emilija Fuchs 20.— 45.—

Bijeljina: Leo Nussbaum i Jak. Danon 20.—, Regina Semo 30.— 50.—

Daruvar: Sakupila Olga Davidović po 10.— V. Weiss, Olga Davidović, R. Goldstein, E. Schwarz, E. Weiss, J. Zierer po 4.— J. Kohn svega 64.— Elsika Schwarzenberg dobitak za pev. Hatikve 65.— 129.—

Krašić: Na zarukama Darinke Kron-Spitzer sak. 140.—

Slatina: Fani Schmutzer 100.—

Osijek: Mira Müller sak. na zarukama Müller-Singer 157.—, Ruža Wachsler 50.— 207.—

Kom. Moravice: Slavko Klein, izg. oklada 12.—, Moravačka partija 22.— 34.—

Ludbreg: Rudolf Appler za uzvrat gdici Z. 12.—

Zagreb: Obitelj Ern. Kardoš umj. čestitke Belli Schwarz. 20.—
1462.—

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 12.211.—
Iz Bosne i Hercegovine K 8.530.—
Ukupno K 20.741.—

Unišlo je dakle od 1. januara 1919. do 13. kolovoza 1919. sveukupno K 277.024.86.

Tvrta Rendeli i drug u Zagrebu, šalje nam noticu u broju 24. i 25. »Židova« u vjesniku Povjereništva Ž. N. F. pod rubrikom Nahla-Zagreb, da je tvrtka »Merkur« darovala iznos od 655 K 76 fil. primljen od t. t. Rendeli i drug sa dodatkom »kojom je svotom ista htjela nedolično honorirati učinjenu joj uslugu«, ovaj

Ispavak:

Nije istina, da je firma Merkur učinila našoj tvrtci kakvu uslugu, prema tomu nije istina, da smo joj mi htjeli tu tobožnu uslugu honorirati.

Istina je nasuprot, da nam je bez ikakove naše ingerencije i kako nam je sama tvrtka priopćila na molbu jedne bečke firme pred kratko vrijeme donijela jednu pošiljku. Kad je u ime vozarine i carine iskala 4400 K, a mi međutim saznali, da ta vozarna i carina iznosi samo 655 K 76 fil., poslali smo taj iznos, ne da honoriramo tobožnu uslugu, nego da sa svoje strane podmirimo, što se imalo de facto platiti u ime vozarine i carine.

Nije dakle istina, da smo mi ma šta nedolično honorirali.

MIRA MAUTNER 143
DRAGUTIN GOLDBERGER
zaručeni u mjesecu kolovozu
Požega

Daruvar

BELLA NEUMANN
ŽIGA NEUMANN

vjenčani.

142

U Zagrebu, dne 10. kolovoza 1919.

Br. 547-19.

Sb-7.

Natječaj

Izr. bođoštovna općina u Zagrebu treba za ovogodišnje velike blagdane

predmolitelja i bal toked.

Ponude sa naznakom nagrade neka se šalju ovoj općini do konca ovoga mjeseca.

Putni troškovi plaćaju se samo pozvanima.

Zagreb, 20. kolovoza 1919.

Predsjedništvo.

NA VELIKO

NA VELIKO

MANUFAKTURNE ROBE

NUDJA UZ JEFTINE
CIJENE TVRTKA

I. DRAGONER,
ZAGREB, ILLICA 21. (dvorište)

**Banka za trgovinu
obrt i industriju**

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - **ZAGREB** - Jelačićev trg 4

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Dionička glavnica K 5.000.000. — Pričuve K 2.000.000. —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do dalnjeg sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, sreće svake vrsti, devize, strani zlatni i srebrni novac.

**PROVADJA BURZOVNE NALOGE.
FINANSIRA**

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, adreske i žrijebane vrijednosne papire, **daje predujmove** na vrijednosne papire, kao dionice, rente, sreće i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mesta, osigurava sreće proti gubitku na tečaju.

Umjetničko nakladni zavod

Vlastita konfekcija papira i tvornica listovnih omota

Cjenici hajdava!

Veletrgovina papira, pisaćeg prizora i razglednica

Zagreb, Merkur Illica 31

Brzojaví: Papmerkur. Telefon 17-95